

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΑΝΩΤΑΤΗ
ΣΧΟΛΗ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ &
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας

Χειμερινό Εξάμηνο

Ακαδημαϊκό Έτος 2024-2025

Διδάσκων: Χατζηκυριάκου Γιάννης

Ετήσιο Πρόγραμμα Παιδαγωγικής

Κατάρτισης (ΕΠΠΑΙΚ)

3^η Διάλεξη: Σχεδιασμός μιας έρευνας

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η διαδικασία μιας έρευνας αποτελείται από τα παρακάτω στάδια:

1. Αναγνώριση του ερευνητικού προβλήματος
2. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας
3. Προσδιορισμός του βασικού σκοπού της έρευνας
4. Συγκέντρωση (συλλογή) των δεδομένων
  - 5α. Ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων (ποσοτική έρευνα)
  - 5β. Κατανόηση και εξήγηση ενός φαινομένου (ποιοτική έρευνα)
6. Αναφορά και αξιολόγηση των δεδομένων της έρευνας
  - (πιθανά) Γενικευμένα συμπεράσματα- ποσοτική έρευνα
  - Ειδικές διαπιστώσεις- ποιοτική έρευνα

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Διαδικασία προετοιμασίας (1-2 μήνες):

- ✓ Διατύπωση του βασικού ερευνητικού ερωτήματος
- ✓ Ανασκόπηση βιβλιογραφίας
- ✓ Σχεδιασμός της μεθοδολογίας
- ✓ Επιλογή του δείγματος
- ✓ Έγκριση από την επιτροπή δεοντολογίας, Υποβολή δικαιολογητικών έγκρισης άδειας

Συλλογή Δεδομένων (2-3 μήνες):

- ✓ Κατασκευή εργαλείων συλλογής δεδομένων (ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις κ.λπ.)
- ✓ Επικοινωνία με τους συμμετέχοντες
- ✓ Συλλογή των δεδομένων

Ανάλυση και Ερμηνεία Δεδομένων (1-2 μήνες):

- ✓ Επεξεργασία των δεδομένων
- ✓ Επιλογή των κατάλληλων στατιστικών ή ποιοτικών μεθόδων ανάλυσης
- ✓ Ανάλυση των δεδομένων και ερμηνεία των αποτελεσμάτων

Σύνταξη της Έρευνας (2-3 μήνες):

- ✓ Γράψιμο του εισαγωγικού μέρους
- ✓ Παρουσίαση της μεθοδολογίας της έρευνας
- ✓ Ανάλυση και παρουσίαση των αποτελεσμάτων
- ✓ Συζήτηση των αποτελεσμάτων και διατύπωση συμπερασμάτων

ΈΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Παράδειγμα: Ακαδημαϊκοί και ερευνητές που συμμετέχουν σε ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα θέλουν να διερευνήσουν τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Πρώτο βήμα: Αναγνώριση ερευνητικού προβλήματος

Δεν αρκεί να ανακοινωθεί ο τίτλος μιας έρευνας για να ξεκινήσει ο ερευνητής την εργασία με καλές συνθήκες: θα διευκρινίσει πρώτα το θέμα, θα προσδιορίσει με ακρίβεια το πρόβλημά του, θα γνωρίσει τις μεταβλητές που θα ληφθούν υπόψη, τα όρια της εργασίας του.

Ποιο είναι το ερώτημα και πώς μπορεί να διερευνηθεί; Το ερώτημα αφορά τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση. Ωστόσο για να διασαφηνιστεί το ερώτημα, ώστε να προχωρήσουν στον σχεδιασμό της ερευνητικής διαδικασίας πρέπει αρχικά να κατανοηθεί από την ερευνητική ομάδα πώς αντιλαμβάνεται την οικονομική κρίση και με ποιο εκπαιδευτικό φαινόμενο θα συσχετιστεί (π.χ. σχολική διαρροή, αποτυχία στις εξετάσεις)

ΈΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο ερευνητής δεν ξεκινά από το μηδέν όταν ανοίγει έναν νέο δρόμο. Έχουν ήδη υλοποιηθεί άλλες εργασίες, κάποια αποτελέσματα έχουν επιτευχθεί, κάποια ερωτήματα έχουν μείνει αναπάντητα, νέα προβλήματα έχουν ανακύψει, για ορισμένα άλλα αποτελέσματα αφήνεται να πλανάται κάποια αμφιβολία.

Το θεωρητικό πλαίσιο λοιπόν βοηθά τον ερευνητή να συνοψίσει προηγούμενες πληροφορίες και να κατευθύνει τη μελλοντική ερευνητική του πορεία με βάση τις επιλογές που θα κάνει.

Τις επιλογές αυτές οι ερευνητές οφείλουν να τις δηλώσουν, ώστε να είναι σαφές όχι μόνο γιατί διερευνούν το συγκεκριμένο θέμα, αλλά και με ποια οπτική το προσεγγίζουν.

ΈΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Δεύτερο βήμα: Ανασκόπηση βιβλιογραφίας

Είναι σημαντικό να γνωρίζετε ποιος έχει μελετήσει το ερευνητικό πρόβλημα που σχεδιάζετε να εξετάσετε.

Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας (ελληνικής και ξενόγλωσσης) είναι ένα σημαντικό στάδιο της ερευνητικής διαδικασίας. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σημαίνει εντοπισμό περιλήψεων, βιβλίων, περιοδικών, άρθρων και ευρετηρίων δημοσιεύσεων πάνω σε ένα θέμα.

Θα αναζητήσουμε σχετικές έρευνες στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες, που να αναφέρονται στη συσχέτιση της εκπαίδευσης με την οικονομική κρίση.

Για παράδειγμα οικονομική κρίση και υλικές και συναισθηματικές ελλείψεις στα παιδιά, οικονομικά προβλήματα, οικογενειακό κλίμα και σχολική επίδοση, ποσοτική αποτύπωση δεικτών που συνδέονται με την κρίση και επηρεάζουν την εκπαίδευση.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Μελέτη της υπάρχουσας έρευνας:

Αναζητήστε σχετικές ερευνητικές μελέτες για να κατανοήσετε τι είναι ήδη γνωστό για το θέμα σας.

Εντοπισμός κενών: Βρείτε τα κενά στη γνώση που έρχεται να καλύψει η δική σας έρευνα.

Δημιουργία θεωρητικού πλαισίου:

Χρησιμοποιήστε τις πληροφορίες που συγκεντρώσατε για να αναπτύξετε ένα θεωρητικό πλαίσιο που θα υποστηρίξει την έρευνά σας.

ΈΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τρίτο βήμα: Διατύπωση βασικού σκοπού έρευνας

Στη συνέχεια ο ερευνητής ή η ερευνητική ομάδα, αφού έχει διασαφηνίσει τις παραμέτρους που θέλει να διερευνήσει αλλά και τους τρόπους προσέγγισης, ορίζει τον βασικό σκοπό της έρευνας.

Αν η ερευνητική ομάδα επιλέξει να διενεργήσει μια ποσοτική έρευνα θα ακολουθήσει την εξής πορεία:

(πιθανοί) Βασικοί Σκοποί της έρευνας:

- Να διερευνηθεί ο βαθμός στον οποίο η οικονομική κρίση επηρεάζει το φαινόμενο της σχολικής διαρροής.
- Να συσχετιστεί η σχολική επιτυχία με την κοινωνικο-οικονομική προέλευση των παιδιών σε δύο διαφορετικές σχολικές χρονιές (πριν από την κρίση και κατά τη διάρκειά της).
- Να διερευνηθούν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών.

ΈΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Με βάση τον βασικό σκοπό της εκπαιδευτικής έρευνας η ερευνητική ομάδα προχωράει στη διατύπωση των ερευνητικών υποθέσεων.

Οι υποθέσεις, που αξιοποιούνται στην ποσοτική έρευνα είναι δηλώσεις, με τις οποίες ο ερευνητής διατυπώνει μια πρόβλεψη ή μια εικασία σχετικά με το αποτέλεσμα κάποιας σχέσης ανάμεσα σε ιδιότητες ή χαρακτηριστικά.

Παραδείγματα ερευνητικών υποθέσεων:

- ❖ Η οικονομική κρίση αυξάνει το φαινόμενο της σχολικής διαρροής.
- ❖ Η οικονομική κρίση επηρεάζει αρνητικά τα παιδιά που προέρχονται από μη ευνοημένα κοινωνικο-οικονομικά περιβάλλοντα.
- ❖ Η οικονομική κρίση μειώνει τον αριθμό των εξωσχολικών δραστηριοτήτων των παιδιών.

ΈΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

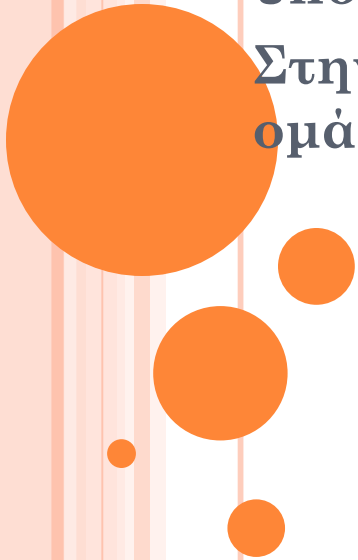
- Με βάση τον βασικό σκοπό της έρευνας η ερευνητική ομάδα προχωράει στη διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων.
  - Ερευνητικά ερωτήματα είναι εκείνα τα ερωτήματα που περιορίζουν τη δήλωση του σκοπού σε συγκεκριμένα ερωτήματα, στα οποία επιθυμούν οι ερευνητές να απαντήσουν μέσα από την ανάλυση των δεδομένων που θα συλλέξουν με τη διαδικασία της έρευνας.
  - **Παράδειγματα ερευνητικών ερωτημάτων:**
    1. Πώς οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης νοηματοδοτούν την οικονομική κρίση και σε ποιο βαθμό αυτό επηρεάζει τους εκπαιδευτικούς τρόπους που παρεμβαίνουν για την αντιμετώπισή της;
    2. Πώς οι εκπαιδευτικοί νοηματοδοτούν τον ρόλο των σχολείων ως εκπαιδευτικών ιδρυμάτων την εποχή της κρίσης και σε ποιες παρεμβάσεις προχωρούν;
    3. Ποια ζητήματα φαίνεται να απασχολούν τους εκπαιδευτικούς σε σχέση με την οικονομική και κοινωνική κρίση όπως τη βιώνουν καθημερινά από τους μαθητές τους στο σχολείο;
-

ΈΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τέταρτο βήμα: Συγκέντρωση (συλλογή) ερευνητικών δεδομένων

Το επόμενο στάδιο είναι η επιλογή της μεθόδου με την οποία οι ερευνητές θα συλλέξουν τα δεδομένα τους, η ανάλυση των οποίων θα τους επιτρέψει να απαντήσουν στα ερευνητικά τους ερωτήματα και/ή να επαληθεύσουν ή να διαψεύσουν τις ερευνητικές τους υποθέσεις.

Στην έρευνα του παραδείγματός μας η ερευνητική ομάδα υιοθέτησε μικτή μεθοδολογία:

ΤΕΤΑΡΤΟ ΒΗΜΑ: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ (ΣΥΛΛΟΓΗ) ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Κατά την πρώτη φάση διενεργήθηκε μια ποσοτική έρευνα (ερωτηματολόγια με κλειστού τύπου ερωτήσεις που συμπληρώθηκαν από διευθυντές των σχολικών μονάδων) σε 316 σχολικές μονάδες (163 νηπιαγωγεία & 153 δημοτικά σχολεία), κυρίως της Θεσσαλονίκης, της Μαγνησίας και της Αττικής, καθώς και 17 από άλλες περιοχές.

Στη δεύτερη φάση του προγράμματος μετά την ανάλυση των ερωτηματολογίων, αφού διαφάνηκαν κάποιες τάσεις **διενεργήθηκε ποιοτική έρευνα με συνεντεύξεις** σε 34 διευθυντές σχολείων και 16 προϊστάμενες νηπιαγωγείων από τις περιοχές της Αθήνας, του Βόλου και της Θεσσαλονίκης.

ΈΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όπως φάνηκε ήδη από την επιλογή της μεθόδου, ένα κρίσιμο σημείο στη διεξαγωγή μιας έρευνας, κυρίως κατά τον σχεδιασμό της είναι η επιλογή του δείγματος.

Δείγμα θεωρείται «το τμήμα του πληθυσμού που επιλέγεται προς διερεύνηση» και είναι αντιπροσωπευτικό, όταν «αντικατοπτρίζει πιστά τον πληθυσμό και ως εκ τούτου αποτελεί μια μικρογραφία του».

Στο παράδειγμά μας **πληθυσμός** θεωρείται το σύνολο των σχολείων της Ελλάδας και **δείγμα** τα σχολεία που επιλέγονται και από τα οποία συλλέγονται τα δεδομένα σε όποια μορφή. Τα δεδομένα που συγκεντρώνουμε από ένα **αντιπροσωπευτικό δείγμα** επιτρέπει τη γενίκευση των ευρημάτων/συμπερασμάτων σε όλο τον πληθυσμό.

ΈΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Πέμπτο βήμα: Ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων

Μετά τη συλλογή των δεδομένων ακολουθεί η φάση της ανάλυσης των δεδομένων.

Στην ποσοτική έρευνα οι ερευνητές επεξεργάζονται στατιστικά τα δεδομένα και στη συνέχεια αναπαριστούν τα αποτελέσματα **με πίνακες και σχήματα** με βάση τις ερευνητικές υποθέσεις και τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν θέσει.

Οι ερευνητές δηλαδή συζητούν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους σχολιάζοντας πίνακες που συνοψίζουν τις στατιστικές πληροφορίες, σχήματα (διαγράμματα, εικόνες) που παρουσιάζουν τη σχέση ανάμεσα στις παραμέτρους που διερευνούν.

Στην ποιοτική έρευνα οι ερευνητές επεξεργάζονται το υλικό που έχει συλλεγεί επιχειρώντας κατηγοριοποιήσεις και ορίζοντας θέματα που ανακλύπουν από τα δεδομένα και σχετίζονται με τα ερευνητικά ερωτήματα.

ΈΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Έκτο στάδιο: Αναφορά και αξιολόγηση δεδομένων έρευνας

Η ποσοτική έρευνα ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα, που ουσιαστικά δίνουν απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα, στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό μέσα από την ανάλυση των δεδομένων, ή επαληθεύουν ή διαψεύδουν τις υποθέσεις.

Τα συμπεράσματα πρέπει να παρουσιάζονται με ευκρίνεια και να είναι φανερό ότι βασίστηκαν στα δεδομένα που έχουν συλλεγεί, όπως αναλύθηκαν με βάση το θεωρητικό πλαίσιο που αξιοποίησε η ερευνητική ομάδα.

Η εξαγωγή συμπερασμάτων είναι μια διαδικασία, κατά την οποία συμπλέκονται τα θεωρητικά στοιχεία με τα δεδομένα της έρευνας στην προοπτική της παραγωγής νέων θεωρητικών δεδομένων.

ΈΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Μερικά ενδεικτικά συμπεράσματα της έρευνας:

1. Η ποσοτική αποτύπωση της οικονομικής κρίσης στα παιδιά έδειξε ότι, σύμφωνα με τις απαντήσεις των περισσότερων από τα $\frac{2}{3}$ των εκπαιδευτικών, επλήγη η συμμετοχή των παιδιών σε σχολικές δραστηριότητες, όπως οι εκδρομές και άλλες εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δράσεις.
2. Οι μισοί $\frac{1}{2}$ περίπου των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών ανέφεραν και προβλήματα στη σίτιση και ένδυση/υπόδηση των μαθητών.
3. Σε σχέση με την παρακολούθηση του σχολικού προγράμματος, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (τα $\frac{2}{3}$) ανέφεραν ότι δεν υπάρχουν δυσκολίες.

Τέλος, Οι ερευνητές οφείλουν να αναφέρουν τους περιορισμούς της έρευνας, ερωτήματα που φαίνονται αναπάντητα αλλά και νέα ερωτήματα που ανέκυψαν και μπορούν να οδηγήσουν σε νέες έρευνες.

ΑΠΩΤΕΡΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι η εκπαιδευτική έρευνα μετατρέπεται σε εργαλείο ελέγχου της εκπαιδευτικής πραγματικότητας και μέσο κανονιστικής παρέμβασης μέσα από τη διατύπωση προτάσεων και την εξαγωγή γενικευτικών πορισμάτων.

Στόχος της γίνεται η παραγωγή θεωρίας αδιαμφισβήτητης, η οποία, σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, καθώς παρουσιάζεται με τη μορφή γενικών νόμων και αιτιακών ερμηνειών, ορίζει την εκπαιδευτική πράξη.

Τα πορίσματα δηλαδή της εκπαιδευτικής έρευνας πρέπει να καταλήγουν σε συγκεκριμένες διδακτικές προτάσεις και σε κριτήρια αξιολόγησης, που, καθώς προκύπτουν από τον επιστημονικό έλεγχο της εκπαιδευτικής πραγματικότητας και προβάλλονται από την ακαδημαϊκή κοινότητα ως τα μόνα αποτελεσματικά.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΠΡΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ

Λεπτομερής σχεδιασμός: Ένας καλά οργανωμένος σχεδιασμός είναι το κλειδί για την επιτυχία της εκπαιδευτικής έρευνας.

Επιλογή κατάλληλων ερευνητικών εργαλείων: Τα εργαλεία συλλογής δεδομένων πρέπει να είναι αξιόπιστα και έγκυρα.

Ανάλυση δεδομένων με προσοχή: Η σωστή ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων είναι απαραίτητη για να εξαχθούν αξιόπιστα συμπεράσματα.

Επικοινωνία των αποτελεσμάτων: Παρουσιάστε τα αποτελέσματα/συμπεράσματα της έρευνάς σας με σαφήνεια και συντομία.

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η εκπαιδευτική έρευνα, τόσο στην ποσοτική όσο και στην ποιοτική της εκδοχή, συμβάλλει σημαντικά:

- ❖ Στην ανάπτυξη των επιστημονικών πεδίων που ασχολούνται με την εκπαίδευση μέσα από την παραγωγή θεωρίας,
- ❖ Στην χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής με την αξιοποίηση των πορισμάτων τους από τους θεσμικούς φορείς,
- ❖ Στη διεύρυνση της διεπιστημονικής προσέγγισης της εκπαίδευσης αλλά και
- ❖ Στη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης, όταν αξιοποιείται από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.

(Tuckman, 1988,
Hitchcock & Hughes, 1995; Altricher, Posch & Somekh,

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΕΥΝΑΣ

Η δημοσίευση των αποτελεσμάτων μιας έρευνας αποτελεί το επιστέγασμα κάθε ερευνητικού εγχειρήματος. Είναι η διαδικασία με την οποία οι ερευνητές μοιράζονται τα ευρήματά τους με την επιστημονική κοινότητα, αλλά και με το ευρύτερο κοινό, συμβάλλοντας στην προώθηση της γνώσης και στην ανάπτυξη του επιστημονικού πεδίου.

Επιστημονικά περιοδικά: Τα περιοδικά υψηλής απήχησης είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικά και απαιτούν αυστηρή αξιολόγηση από αντίστοιχους κριτές.

Συνέδρια: Η παρουσίαση σε συνέδρια επιτρέπει την άμεση ανταπόκριση και συζήτηση με άλλους ερευνητές.

Βιβλία και κεφάλαια βιβλίων: Για πιο εκτενείς αναλύσεις και θεωρητικές προσεγγίσεις.